

CULTURA I ESPECTACLES

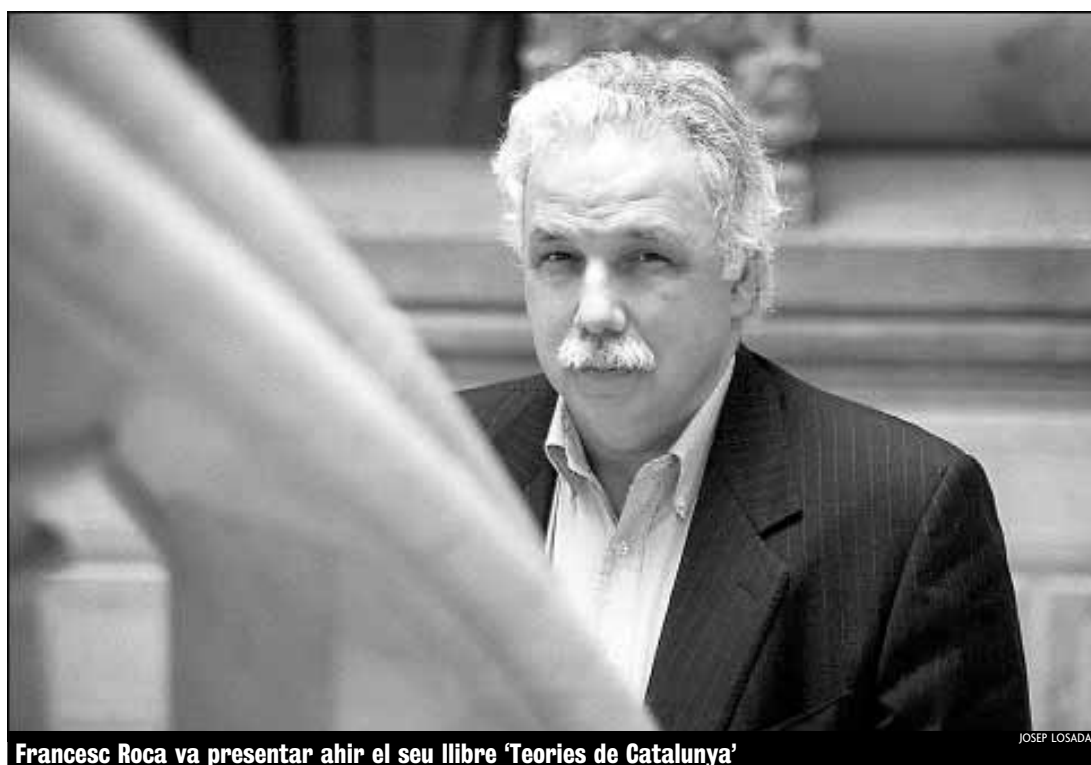
47 Mostra de Pierre Alechinsky

48 Ros Marbà dirigeix al Palau

Catalunya en 82 teories

Francesc Roca reuneix les grans visions globals sobre el país

Francesc Roca va presentar ahir el seu llibre 'Teories de Catalunya'

Ignasi Aragay
BARCELONA

Francesc Roca ha reunit en un llibre, concebut com a guia de la societat catalana contemporània, 82 teories formulades al segle XX amb la idea d'explicar el país: què és i com funciona.

Aquestes visions de conjunt analítiques, fetes amb idees i conceptes, han sorgit d'una recerca bibliogràfica pacient i són fruit de la tria de l'autor. Francesc Roca, historiador de l'economia, ha agafat les de més atractiu intel·lectual –“al marge del seu ressò i aplicació”–, les ha endreçat i sistematitzat, i les presenta en una obra de referència, *Teories de Catalunya* (Pòrtic), llibre dotat de sis índexs i d'un ampli aparell d'elements de consulta.

Al marge de la selecció, el text no conté cap valoració, rànquing o conclusions. “Em costaria molt apuntar quines han estat les idees força per definir la Catalunya del segle XX”, reconeix Roca. Això no obstant, l'estudiós s'aventura a destacar fets com la diversitat de models en què s'han inspirat els estudiosos socials catalans a l'hora d'assajar teories globals sobre el país. I apunta una aparent peculiaritat: “Malgrat l'escassetat de recursos naturals i la baixa natalitat, i malgrat l'hostilitat bastant constant de l'Estat espanyol, en aquests 100 anys Catalunya s'ha dedicat a crear llocs de treball, d'aquí el fenomen de la immigració, el qual, paradoxalment, ha estat paral·lel a una important emigració cap a Amèrica en diferents etapes”.

Crear llocs de treball

Però a què respon aquesta capacitat de donar feina? Bé, l'autor cita una formulació publicada el 1956 a Buenos Aires per Manuel Serra i Moret, que apel·lava a la iniciativa individual del poble català, sobretot dels obrers i tècnics mitjans, per tirar endavant petites empreses i negocis de tota mena.

La de Serra i Moret és una entre les moltes idees que poblen les més de 600 pàgines del llibre, un volum on hi apareixen les visions clàssiques d'autors com Vicens Vives, Pierre Vilar, Joan Fuster, Ferrater Mora i Josep Trueta, al costat d'altres aportacions menys conegudes, cas de les de Carles Pi i Sunyer, Nicolau M. Rubió i Tudurí, Antoni Rovira i Virgili, Lluís Nicolau d'Olwer, Alexandre Deulofeu, Jaume Miravittles, Trias Fargas i un llarg etcètera.

També hi ha autors amb documents interessants que han estat pràcticament ignorats, entre els quals sobresurten els estrangers Edgar Allison Peers, John Langdon-Davies i Sergio Salvi i Georges Dwelshauvers. Aquest darrer, psicòleg experimental belga foragitat de Catalunya per la dictadura de Primo de Rivera el 1923, va publicar a París una presentació global de la nació catalana que posava l'accent en l'activitat científica –incloent-hi la filosofia–, l'economia i els aspectes institucionals i administratius.

“Naturalment, hi ha més autors que teories, ja que molts apunten explicacions similars”, precisa Francesc Roca.

Oferim aquí una petita mostra, a partir del llibre de Francesc Roca, d'algunes aportacions poc conegudes d'autors que han pensat sobre el país.

Victor Alba: Des de Mèxic, el 1958 proposava un nou model de progrés aplicable a Catalunya, un país, deia, “que podria progressar ràpidament” si aplicava un “capitalisme experimental” diferent del liberal i individualista nord-americà i del d'Estat de l'URSS. Per aconseguir-ho afirmava la necessitat de “crear una burgesia nova”.

Josep Conangla: És un dels catalans d'Amèrica que, a través dels seus escrits, ja en la segona dècada del segle, quan era inimaginable Internet, van avançar-se en la idea de crear una mena de “nació virtual” catalana sense territori, formada per ciutadans amb diferents passaports però units per la revolució dels transports i les comunicacions, el correu exprés i l'ensenyament a distància.

Gabriel Alomar: Una mica en la mateixa línia, Alomar va argumentar el 1935 sobre la societat catalana com “una immensa ciutat espargida”. Escrivia que “les formes intenses de la civilització actual, les comunicacions rapidíssimes que han minvat el mapa, la facilitat dels viatges, la ràdio, el nou sentit del paisatge com a ambient ciutadà, acosten els uns als altres els ferments de la vida d'un país, i en fan una sola immensa ciutat espargida”.

Joan Oliver: A partir de la teoria de Modest Parera, escrita a Xile el 1946, que la nació no té a veure amb la terra o les vicissituds polítiques, sinó amb l'economia, la producció i la cultura, el poeta Joan Oliver, *Pere Quart*, va proposar la utopia, en forma de ficció literària, de promoure una permuta –un canvi de territori– entre els pobles uruguaià i català.

Eduard Barba: Seguint la idea de James Burnham, que la societat la regeixen els mànagers o tecnòcrates, Barba va escriure una obra publicada a Mèxic el 1948 en què analitzava la història de Catalunya a partir dels canvis tècnics i la seva transcendència. És una visió del país ben diferent de les tradicionals.

Alfons Boix Vallicrosa: Segons aquest exiliat a Mèxic, el relativisme i l'indeterminisme de la ciència del segle XX, sense convertir-los en dogmes, enllacen millor amb la manera de fer dels catalans que el mecanicisme de la ciència clàssica. És a dir, que Einstein ens seria més proper que Newton.

Rodolf Llorens: Des de Caracas, on s'havia exiliat, aquest filòsof va escriure el 1974 un assaig on llança la hipòtesi de contrast entre l'èxit personal dels membres de la “societat d'individus” catalana i la manca d'èxit, és a dir, l'escassa eficàcia històrica, de la societat catalana presa en el seu conjunt.

Daniel D. Montserrat: Aquest periodista, que havia participat amb Francesc Macià en els fets de Prats de Molló, el 1932 va publicar un llibre de crítica al capitalisme on remarcava el retard de la societat catalana, la qual, deia, encara no havia entrat en el cicle MDP (Moderna, Dinàmica i Capitalista).

John Langdon-Davies: Autor de cinc assajos sobre Catalunya, és dels que aviat va apuntar-se a la idea que la democràcia no és eficaç sense una opinió pública generada en les converses. Els seus llibres i les seves aproximacions a la psicologia catalana són fruit de moltes hores de tertúlia al costat de personatges com Josep Pla.

Maria Pi i Ferrer: Als anys 30, a la Barcelona republicana, aquesta intel·lectual va definir les cinc perplexitats o punts forts de tensió de la societat catalana. Les tensions llibertat-igualtat, igualtat-estímul, humanitat-nacionalitat, raó-instint i treball masculí-treball femení.

Gonçal de Reparaz: Aquest geògraf va donar el 1928 una visió de Catalunya com a poble mercantil i ambulat, a través de l'estudi de les llonganisses d'Osona, la producció de les quals es basava en els porcs de raça Yorkshire, la maquinària principalment alemanya, els budells importats de Chicago, el pebre de Singapur i la sal de Cardona. I explicava que les llonganisses es venien a Catalunya, Espanya –sobretot Andalusia– i en tercer lloc a Amèrica.